

હરધડી હસાવનાર વાવડી ચરડી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
મહાદેવ રામચંદ્ર બાગુષ્ટે પુસ્તકસેલર.

કે. વલુ દરવાજા—અમદાવાદ.

અમદાવાદ

જામાલપુર રોડ ઉપર આવેલા ધી “ નટવર ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં

જોગીલાલ નારણદાસ બોડીવાળાએ છાપી.

આવૃત્તિ ૭ મી.

સને ૧૯૧૯.

પ્રત ૪૦૦૦.

ક્રીંમત ૦-૨-૦

વાવડી ચરકી.

અંક ૧ લો.

સ્થળ રંગભુમિ.

મુત્રધાર—(વીણા વગાડતો વગાડતો પ્રવેશ કરે છે.)

કરમ કર મેરે હાલ પર અયે કરીમ—એ રાગ.

ગંગતના પતી એક તું સુખ સ્વરૂપ,

રહો બાપી સર્વે સદા તું અનુપ.

ગંગતના.

કરી મહેર સૌપર દુઃખ ટાળજે,

દઢ સુખકારી સુખી રાખજે.

ગંગતના.

સુખુદ્ધિ સુવિદ્યા મને આપજે,

કુખુદ્ધિ કુવિદ્યા દુરજ કાપજે.

ગંગતના.

(સ્તુતિ કરી રહ્યા બાદ શ્રોતાજનો પ્રત્યે પ્રેમ અને વિનયથી.)

મુત્રધાર—આર્ય બ્રાતો ! આજની રણીયામણી રજનીએ હું આપની સમક્ષ એક નાનકડી બાબતપર એક વાવડી ચરકીતું રસીકું ફારસ બજવી બતાવનાર છું, તે આપ એકાગ્ર ચિત્તે શ્રવણ કરશો એવી આશા છે (શ્રોતાઓ તેને તાળીઓ પાડી માન આપે છે.) તેમ મુત્રધાર તેમને પુષ્પથી વધાવી લે છે. તેવામાં નેપથ્યમાં.

વિદુષક—આશા છે તો આ પત્રાલી લે અને ચાલ મારી સાથે.

મુત્રધાર—વાહરે વિદુષકજી ! વાયદા પ્રમાણે પધાર્યા તો ખરા !

વિદુષક—કેમરે જીભડી આગળ ચાલવા લાગી કે ? વાયડો તું

ને તારો બાપ, કાં તો મગ, ચોળા, તુવરો ! બંદાને વાયડા બાયડા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૨૦૦ દ્વારકા

પુસ્તકનું નામ વાલ્ય ૧૨ મરડી

વિષય ૬-૧૨

ન સમજતો ! અમે તો આ વાયડા ભાઈડા છીએ, ભાઈડા, સમજ્યો કે ?

મુત્રધાર—હવે માંથાફેડ મુકી ચાલ, માંડે કહ્યું સાંભળીશ કે ?
(નેપથ્યમાં—હું ક્યાં ના કહું છું તે મારો વાંક કાઢવા માંડ્યો છે.)

વિદુષક—હવે બધી પંચાત મુકી હીંડને પેલા નરસીયાને ઘેર ?
જોતો ખરો કે ત્યાં કેવી ધમાચકડી ધણી ધણીયાણીને ચાલી રહી છે ?
(જાય છે.)

પ્રવેશ ૧^{મો}.

સ્થળ નરસીયાનું ઘર.

પાત્ર—નરસીયો, નાથુડી, ભગલો, ધરાક અને લાડુશંકર.

નરસીયો—જો હવે માંડે કહ્યું સાંભળીશ કે ?

નાથુડી—હું ક્યાં ન કહું છું તે મારો વાંક કાઢવા માંડ્યો ?

નરસીયો—લે અત્યારે સાંભળ, આજે લાડુશંકર ગોર લગનનું નક્કી કરવા આવનાર છે, માટે આપણે તે વખતે આનાકાની કરવીજ નહીં. કારણ કે નાથીઓ થયો મોટો તેમ કન્યાનો છે ટોટો, ત્યારે હાથ ધોવા પાણીનો લોટો, કોણ આપે છોટો કે મોટો ?

નાથુડી—જો તો ઠીક ! પણ મારા ચુડાની ચીપો કિખડી ગઈ છે તેનું શું કરવું છે ?

ભગલો—(દોડતો આવી) આપા ! આપા ! ધરાક આવ્યું છે તે હીડો બોલાવે છે.

નરસીયો—માંડે ત્યાં શું કામ છે ? જો આ ખીટી પર કાથળી છે તે લઈ વતુ કરી આવ.

ભગલો—પણ આપા કદી વત્તાને બદલે ઓછું કંઈ તો કેમ ?

નરસીયો—(ખીજવાઈને) હશે જાને ગધેડીના મારી પણ મશ્કરી કરતાં શીખ્યો કે ? (ભગલો જતો રહે છે.)

નાથુડી—આ તે તમારી જીભ છે કે જીભડો ! તમારી લડા-
ધમાં મને ગાળો દો છોને ?

નરસીયો—લે હવે બધી પંચાત મુક, જો પેલા ગોર આવ્યા.
(ગોર આવે છે.)

ગોર—જો ગોપાળ ! જો ગોપાળ !

નાથુડી—આવો ગોર મહારાજ ! કેમ લગનનું નક્કી કર્યું કે ?

લાડુશંકર—એમાં તો વાધો પડે ! રામનું બાણ પાછું પડે તો
મારું કામ પાછું પડે.

નરસીયો—ચાલ ત્યારે લ્યો આ દક્ષણા (રૂપીઓ આપે છે.)

લાડુશંકર—હારું જન્મમાન રાજ ! (જાય છે.)

નરસીયો—ચાલ ત્યારે હું પણ પણ બજારમાંથી ખારેકો ખારેકો
લઈ આવું, નહિ તો બધરાંને આપવા જોઈશે ત્યારે શું કરશું.

(જાય છે.)

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—નરસીયાના ઘરનો ચોક.

પાત્ર—ગાનારાં બધરાં, નાથુડી તથા નરસીયો ને ભગસો.

ગાનારા બધરાં— ગીત ૧ હું.

આજ તોરણ માંડવે બાંધ્યારે,

આજ ભગાબાઈના વીવાહ સાધ્યારે,

મારો ભગોબાઈ ડાહ્યો ડમરોરે,

એમનો શાળો તો જાણે કાળો ભમરોરે.

મારા ભગાબાઈ પુનમના ચંદ્રે,

જાણે ગોપીમાં શોભી રહ્યા નંદરે.

મારા ભગાબાઈ બહાદુર બળીયારે,

એમને જોઈ મોટા મોટા ધરણી ઢળીયારે.

ગીત ૨ જી.

હું તો સદસત સ્યામને વીનવું,

હું તો ગણપત લાગુ પામ,

વીવા વહેલા આવીયા.

મારા ભગભાઈ લાવે લાડવારે,

એમની ગોરી વહુ ગોખે બેઠી ખાયરે.

વીવા વહેલા.

મારા ભગભાઈ લાવે ચુંદડીરે,

એ તો ગોરી વહુ પેહેરી મહાલેરે.

વીવા વહેલા.

મારા ભગભાઈ લાવે ખાંડ ટોપરાં,

એ તો ગોરી વહુ છાની માની ખાય.

વીવા વહેલા.

ભગલો—માડી, ઓ માડી ! હવે મને ખારેકો આપી દેને.

નાથુડી—અપાય છે પીટ્યા ગાંડા તારે શી ઉતાવળ છે ?

નરસીયો—એમને વહેલાં ઘેર જવા દે, કે પરોઢીઆમાં જન

સદને જવાની છે તેથી વહેલાં પરવારી તૈયાર થાય.

લ્હાણું વેહેંચી સૌને વીદાય કરે છે.

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ—ભાદ્રજ જવાનો રસ્તો.

પાત્ર—જનૈયા સ્ત્રી પુરૂષો.

જનૈયા—રાજ વાત કહું છું સાચી એ રાગ-દેરખો.

જુઓ જુઓ ભગલાભાઈની ભાઈઓ જન ચાલીરે,

જન ચાલીરે ક્ષેશું લાલ મહાલીરે.

જુઓ.

૧ જનધ્યો—લાડુ જલેખી ઘેગર ખાશું, ખાશું શીરો પુરી,

ખુખ ખાઈને હોઝા તાણશું, જાણે ભરાણી જુરી.

જુઓ.

૨ જનધ્યો—માગી તાગી લુગડાં લાવ્યો, શેઠનો કરવા ઠાઠ;

રોફ શોફથી ફરશું રોજે, તજ દઈ ઉચાટ.

જુઓ.

૩ જનઘયો—રમત ગમત કરથું ભરથું ભાંગ કેરા લોટા;
લટકે મટકે લાલા ફરથું, ઝોઢી ઘોતી જોટા. જુઓ.

૪ જનઘયો—ગાંજનો ગુલાખી રંગ, દંગ કરે દાતાર;
ખુમ સપાટા મારી કુંડી, આનંદમાં રહેનાર. જુઓ.

૧ જનઘયો—અલ્યા રાવળ, ગામની ભાગેળ આવી તોય ભુંગજો
કેમ વગાડતા નથી ?

રાવજો—પણ ઢોલી ઢોલની દોરી બાંધી તૈયાર થાય ત્યારે
વગાડીએ ને દાતા ?

જનઘયો—હીક હીક, જલ્દી કરેનની (ઢોલ ભુંગજો વગાડતા
સૌ ગામમાં જાય છે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ લગ્ન મંડપ.

પાત્ર—વર કન્યા, જોર, બંને તરફનાં માણુઓ.

લાલશંકર—વર કન્યા સાવધાન ! નાણાના કોથળી સાવધાન !
બરફી પેંડા સાવધાન ! ખાઓ પીઓ સાવધાન ! સોના ચોરી
સાવધાન ! અગડં બગડં સાવધાન ! કન્યાની માડી કંસાર પીરસવા
આવોરે બાઈ-ઈ-ઈ.

વર તરફનાં બધરાં— ગીત.

એક ઝારા ઉપર ઝારીરે, એ તો કન્યા થઈ અમારીરે;

એ તો અમારાં કલ્યાં કરશેરે, એની માનાં બોલ્યાં ધરશેરે.

ગીત.

આવો આવો વેવાણો વહેલીરે,

જાઓ જાઓ એ અંપડી કેવલીરે;

ચરને પુખતાં નાક તાણી, કેવી પડી અંખવાણી.

જેયું જેયું તારૂં પાણી, આધું ઓઢા ક્યા સંતાણીરે;
 ઓયરે મટકો વોયરે લટકો, વાહલાં વેવાણુ આ શો ચટકો
 સોનેરીનો લઘને કટકો, ખઓ જો ના હોયે ખટકો સપોસપ.

કન્યા તરફનાં અઘરાં— ગીત.*

ઓલ્યા નરસીયા ખાયડી ખોડીરે,
 એક આંખ્યે છે કાંણી પગે ખોડીરે,
 એની જગતમાં જડે નહિ જોડીરે..

ઓલ્યા.

એનું મોઢું વાંકુને હોઠ જડારે;
 એ તો કરે છીનાળ વહુ ચાળારે.

ઓલ્યા.

એ તો જડી જાણે જોઈ લ્યો પાડીરે,
 ચોરી ચોરી ખાય ખોપરાં કાડીરે.

ઓલ્યા.

જનનધ્યા—હવે છાનાં મરો છાનાં, બહુ થયું, એવાં ગીત તે
 ગવાય કે ? લ્યો ચાલો વર કન્યાને એકી બેકી રમાડી થાપા
 દેવરાવી દમઝો.

(અધાં ઉતારા તરફ જાય છે.)

પ્રવેશ પ મો.

સ્થળ—ભાદ્રજની ભાગોળની વાવ.

પાત્ર જનનધ્યા ને વરરાજ તથા લોકો.

લલવો—અલ્યા ભુલીયા ! ચાર રાત્રે તો હીક ગમ્મત આવી
 હતી ! મારો વહાલો ભગલો હુંશીયાર તો ખરો કે સાસુને નાક
 તાણવા ન દીધું.

ખોડીયો—પણ ચાર, પાણીની બહુ બહુ પંચાત પડી, માટ-
 લામાં કોગજો પાણીએ નહોતું.

ભુલીયો—પણ ચાર ! આ ગામમાં તો પાણીની બહુ તા

છે. ફક્ત આ પેલી સામેની વાવ છે તેનું પાણી મીઠું છે. બાકી તો ખારું ખારું અગળ.

લલવો—તારે આપડે તે વાવ ગામમાં ઘસડી જઈએ તો કેવું ?

ખોડીયો—પણ શી રીતે ખેંચવી તે તો કહે.

ભુલીયો—ઓ તારા ભાપનું બારમું થાય તમારામાં એટલીએ અક્કલ નથી કે આ વાવના તોડાએ દોરડાં બાંધી ખેંચીએ તો પછી કેમ ન આવે વાર ?

લલવો—પણ આટલાં બધાં દોરડાં લાવવાં ક્યાંથી ?

ખોડીયો—ગામમાંથી, ખીજે ક્યાંથી ?

ભુલીયો—અરે પણ અક્કલના દુશ્મન ! આપણે દોરડાં લેવાં જઈએ તો રાંડની વાવડી સટકી ન જાય કે ? કારણ કે તેણે આપણી વાત સાંભળી છે માટે હવે તો એમ કરે આપણી પાઘડીઓના છેડા બાંધી રાંડને ઘસડી જઈએ.

વરરાજા—સત્તર આનાને બે પાઈની વાત !

(બધા પાઘડીઓ ઉકેલી વાવ માથે બાંધે છે ને ખેંચવા માંડે છે. આ તમાસો જતાં આવતા લોકો જોવા ઉભા રહે છે.)

જનઘંયા—છેડા પકડી ખેંચો મારા બાપ ! હમસો ચાલી લેગા થઈને ! ભાઈ ચાવી જોર મારીને ! હમસો ભાઈ.

(એવામાં પાઘડીઓ ફાટવાથી ચરચરનો અવાજ સાંભળી.)

લોકો—અહ્યા જોરથી ખીંચો વાવડી ચસકી ખરી !

જનઘંયા—હંમ મારા બાપ ! હમસો ચાલી ! એક સપાટે ? હમસો ચાલી ? જોરથી ખેંચો ? ચસકી.

(ખુબ જોરથી ખેંચવાથી પાઘડીઓ ટુટી જવાથી બધા એક મેકની ઉપર ભરર ભસ કરતાં પડે છે ! તેમાં કંઈકનાં હાડકાં

રંગાય છે તે જોઈ લોક)

લોકો—વાહરે ચસ્કી ! વાવડી ખેંચી તો ખરી ! હત તમારી
ખુનના ગાંડા પાડા માર તમારી ! કંઈ અફલ ફુટી ગઈ છે તે વાવડી
ખેંચી જાઓ છો ! આજ ભાંગ ગાંજની ખુખી જણાવતા હશે વાર !

જનકયા—પણ અમે તો તમારા ખાટે મેહેનત કરતા હતા કે
પાણીનું દુઃખ !

લોકો—જાઓ ! ગમાર જાઓ ફાગટની વાવડી ચસ્કી કરી !
(જનકયા એથી ખીજવાય છે; તે આખા ગામમાં એ વાત
ફેલાય છે તેથી તેમને વાવડી ચસ્કી કહી ખીજવે છે. હજુ પણ આ
કહેવત જગપ્રસિદ્ધ છે.)

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ છપ્પનશાહનું ઘર.

પાત્ર—છપ્પનશાહ—નરસીયો, મણી શેઠાણી ધખ્ખલીયો ને ટપાલવાળો.

છપ્પનશાહ—(હજમત કરાવતાં) અધ્યા નરસીયા ભગવાની
જનમાં તો ધણી નામના કરી વાર.

નરસીયો—માઆપ, એમાં મારે શો વાંક ? એતો સાળા ટેખળા
ટેખળા ભેગા થઈ નાહક હમારી ન્યાતને લજવી મારી, પણ આપા
હવે તમે જાણો છો તો ખરા કે મારા ઘરમાં ખરચ વધ્યું તેથી
કંઈ વેપાર બતાવો તો ઠીક.

છપ્પનશાહ—અધ્યા વેપારમાં તારું કામ નહીં, તું તારે.

મણી શેઠાણી—પણ એમાં આપડાનું પુરું થતું ન હોય ત્યારે શું કરે ? [સીપાઈ

ધખખલીયો—પાંચ ધરાક વધારે મુંડે (એવામાં ટપાલવાળો ટપાલવાળો—છપ્પનશાહ છપ્પનશાહ લખપતી.

ધખખલીયો—લાવો કાગળ (સીપાઈ કાગળ આપી જાય છે)

છપ્પનશાહ—અત્યા ધખખલીયા ! વાંચ નેહએ શું લખ્યું છે ?

ધખખલીયો—સાહેબ આતો પેલા આપણા આડતીયાએ લખ્યું છે કે લશ્કર તમારી તરફ આવનાર છે માટે માલ સંધરી રાખજો.

છપ્પનશાહ—(મનમાં) આ લાગ ઠીક છે. આ રાંડના આ ધાંચજની કમખખતી આજ પુરી ઉતાર (પ્રકાશ) ત્યારે જ તું મોદીખાને જઈ સીધુ ખરીદી લે ને પછી અહીં આવજો. હું બાજી મંગાવું તે સહી કરી લેવી દારણ કે એ લોકો શાકમાં તો તાંદ-લજની બાજી ખાય છે માટે જ તાકીદ કર.

ધખખલીયો—જેવી આપની ઇચ્છા (એમ કહી જાય છે.)

નરસીયો—(હજમત ઉતાવળથી કરતાં મનમાં) હાશ ! આજ લાગ આવ્યો ! શેઠો ગુમારતો સીધુ સહી કરી આવે તે પહેલાં હું બધી બાજી ખરીદી લઉં કે માફ કામ થઈ જાય (પ્રકાશ) બગલ ઉઘાડો.

છપ્પનશાહ—અત્યા આજ તો વહેલી હજમત કરી રહ્યો વાર ?

નરસીયો—ભાઈ સામ. આજ લગીર ઉતાવળ છે તેથી (મનમાં) બચ્ચાજી આજ આવો રજવાતો વખત મુકી અહીં શી મોકાણ માંડવા રહું.

છપ્પનશાહ—ઠીક સારે જ ઉતાવળો (તેના ગયા પછી)

બેટમજી ! તું મને હજે છે પણ આ વાણીઓ ક્યાં કાચો હતો

તે તારાથી ડગાય. શેઠાણીને કહ્યું કે લ્યો ! ઉઠો હવે પાણી કાઢો.
મણીશેઠાણી—ઉઠો તારે (બંને જાય છે.)

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—શાકમંજર.

પાત્ર—નરસીયો તથા કાછીયા, પાછળથી ધમ્મભલી ચેત.
નરસંઘયો—(હરખાધને.)

ભરી આવું રૂપીયા જુઓ મઝા—એ રાગ.

રળી લાવું રૂપીઆ ધણા ધણા,

ધણા ધણા, પછી લટક મટકથી ફરશું સદા—રળી લાવું.

ભાથ ભરી ભરી ભર વખારો,

લાભ એમાં ધણો ભાઈ ભાઈ આનંદ મળત—રળી લાવું.

બસ બસ હવે બંદનો બેડો પાર ? આપણે હવે મોટા ધને.

તરની પણ હજમત કરવાના નથી, હવે તો નોકર ચાકરો રાખી
કામ કરાવવાના.

૧ લો કાછીયો—વંતાક જમના દોદશેરે ભાઈ ઈ ઈ.

૨ જો કાછીયો—વાલોજો સવાશેર કરીરે ધરાકો ઓ ઓ.

૩ જો કાછીયો—મોગરી જમ શેરે ભાઈ ઇ ઇ.

નરસીયો—અલ્યા ભાથ શા ભાવે આપી.

કાછીયો—દોદશેર ભાઈ દોદશેર.

નરસીયો—અલ્યા મણનું શું લે છે ?

કાછીયો—મણના પાંચ આના.

નરસીયો—કેટલા મણ છે તારી પાસે ? ચાલ જોઈશી હોય.

તેટલી જોખી આપ.

કાછીયો—તમારે જોઈએ છે કેટલી ?

નરસીયો—જેટલી હોય તેટલી.

કાછીયો—ત્યારે ઉભા રહો બધાને પુછી આવું.

નરસીયો—ઠીક જલદી કર. કાછીયો ખીજા કાછીયાઓને પુછવા જાય છે એવામાં ધબ્બલચંદ્ર આવે છે. કેમ શેઠ શીદ જઈ આવ્યા ?

ધબ્બલચંદ્ર—મોદીની વખારે હવે શેઠને ત્યાં જમશ, પણ તમે અહીં કેમ આવ્યા છો ?

નરસીયો—શાક લેવા, તમે જરા મને સાંજરે મળજો હોકે !

ધબ્બલચંદ્ર—વારું હું જાઉં છું (એમ કહી જાય છે એટલામાં કાછીયે આવી.)

કાછીયો—અધી બજારની ભેગી કરતાં ચૌદસો મળુ થાય છે કેમ રાખવી છે.

નરસીયો—હા, સહી. લે ચાલ મારી સાથે હું રૂપીયા આપું (બંને જાય છે.)

પ્રદેશ ૩ જો.

પાત્ર—નાથુડી, ભગલો, પાછળથી નરસીયો ને કાછીયો.

નાથુડી—અલ્યા ભગલા જોને હજુ તારા બાપા કેમ નથી આવ્યા ?

ભગલો—ઓ આવે, જો ખડકીમાં.

એટલામાં નરસીયો કાછીયા સાથે આવે છે.

નરસીયો—અલી સાંભળે છે? મેડેથી પટારામાંથી રૂપીયા લાવ્યને?

નાથુડી—લાવું છું. (કહી મેડે જાય છે જતાં જતાં) આજ આમને શું ભુત ભરાયું છે.

ભગલો—બાપા, શું આમને રૂપીયા ધીરવા છે ?

નરસીયો—ના બેટા, એ તો આપણે એમના માલ ખરીદ્યો.

છે તેના રૂપીઆ આપવાના છે એટલામાં નાથુડી આવીને રૂપીઆ આપે છે તે કાઢીમાને આપે છે.

કાઢીયો—(રૂપીઆ લઇને) પણ તોલ ઉપર તમારા માણસને મોકલો, ને તે ક્યાં બરાવવી છે ?

નરસીયો—તમારીજ વખારમાં બરાવજો, અમે તમને ભાડુ આપીશું.

કાઢીયો—વાર દીક ચાલો ભગાભાઇ સાથે, (ભગલાને લઇને કાઢીયો જાય છે.)

નાથુડી—કેમ આજ આટલા બધા હરખમાં આવીજ ગયા છે વાર ? કંઈ ઘેલછા બેલછા લાગી છે કે શું ?

નરસીયો—જરૂરે ગાંડી જ ! તું તો સદા આવીજ રહી કે ? આજે તો સોનાતો સુરજ ઉગ્યો છે. હવે આપણું ભાગ્ય તો સામુએ ધાયા વીના ઉઘડી ગયાં.

નાથુડી—પણ ઓય હું મરેરે એટલું બધું શું છે ?

નરસીયો—જો સાંભળ, આજ શેઠની હજમત કરવા ગયો હતો ત્યાં શેઠના ઉપર તેમના આડતીયાનો કાગળ આવ્યો કે લશ્કર આવનાર છે માટે સામાન સંઘરી રાખજો. તેથી શેઠે તો ગુમાસ્તાને તાબડતોબ મોકલીને મોકલ્યો છે પછી ભાણવાળાને ત્યાં જવાનું કહ્યું, તેથી મેં તે હજમત ઉતાવળી કરી તેમના લેતા પહેલાં બધી ભાજી ખરીદી લીધી એમાં આપણને સારો તડાકો પડશે ને રહેજ બસો ચારસો મળશે.

નાથુડી—ઓયરે હું વારી જઈરે વરણાગીયા !

નીસાર તેરે નખરે નાજો અદાપર નીસાર—એ રાગ.

આનંદ મારા બડાલા, આજે છે આનંદ અપાર—ટેક.

રૂપીઆ રળશો સેઠીયા બનશો ફરશો મુછે દેઈ તાર-મારા.
 ક્યાં ને કાંબીઓ મુને અપાવશો, સાડીયો સુંદર સાર-મારા.
 ધન્ય ધન્ય આ દા'ડો પ્રભુ આવીઓ, થાપીઓ ઉરે કરાર-મારા.
 (સરવે હરખે છત્રકાય છે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—શાકમારકીટની વખારો.

પાત્ર—ભગલો, કાછીયા તથા તોલનાર.

ભગલો—વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ ! વાહ !

અમન ચમન કરશે બંદા વાહવા ટેક.

ધોતીબેડા નવા લાવું, પેહેર પાધડી બેશ;

અસ્ત્રીબંધ અંગરખુ પહેરી, નવો રાખશું બેશ.

વાહ.

લઈ લાકડી લાલ મઝાની, ફરશું અકડબંધ;

રેશમનો ગુંથાવી ધાલુ, ગળે ગળુબંધ.

વાહ.

કાછીયા—લ્યો હવે તમે તોળી રહ્યા કેમ ?

તોલનાર—હવે આટલું ગાંડું બાકી રહ્યું છે તે તોલી લઈ

એ છીએ.

ભગલો—ઝટ કરો લ્યો, હું બીજી વખારોએ તાળાં વાસી આવું

(એમ કહી તાળાં વાસી આવે છે. તોલનાર તોલી રહે છે એટલે
 વેસા આખી સૌને વિદાય કરી ઘેર જાય છે.)

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ—છપ્પનશાહનું ઘર.

પાત્ર—છપ્પનશાહ, ધખ્ખલીયો, પાછળથી નરસીયો.

છપ્પનશાહ—કેમ ધખ્ખલીયા ? નરસીયા ચક્કીનો ઠીક ધાટ

ધડ્યેને ? રાંડને આપણને ઠગવા આવ્યો ત્યારે ઠીક શીશા પ્રામ્યો ને ? સાળી ધાંચળની જતજ અદેખી.

ધજ્જલીયો—હા શામ ? તમે ઠીક તાલ લગાવ્યો. રાંડને મારા પહેલો ત્યાં જઈ બધી ભાજી ખરીદ કરી ગયો હતો, માટે એજ દાવનો (એવામાં નરસીઓ આવે છે.)

નરસીયો—કેમ શેઠસામ લશ્કર હજી કેમ ન આવ્યું ?

છપ્પનશાહ—એતો બારેબાર ગયું તેથી અમારે પણ સીધું વેચી નાખવું પડ્યું.

ધજ્જલીયો—તોપણ પૈસા તો સારા ઉપજ્યા શેઠ.

નરસીયો—(મનમાં) પણ તારું નખોદ જાય તારું મારે તો રામાયણ વળી, તે ચૌદસોની ભાજી કીધો મારો આપ ક્ષેત્રે ? ચાલ હવે તો બજારમાં જઈ વેચી નાખું. (પ્રકાશ) શેઠ હું જાઉં છું, સાંજે આવીશ.

છપ્પનશાહ—તારૂં ઠીક (નરસીયો જાય છે) રાંડનાનું મોઢું ઉતરી ગયું છે ધજ્જલીયા.

ધજ્જલીયો—પણ ભાઈસામ તેની ભાજી તો બધી અગડી ગઈ હશે કેમકે ધાંચળમાઈને તે સાચવનાં તે ક્યાંથી આવડે.

છપ્પનશાહ—ભોગ એના ચાક મેઢીપર જઈએ. (જાય છે)

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ—શાક મારકીટની વખાર.

પાત્ર—કાઠીયા અને નરસીયો.

—હો આ કુંચીઓ જીઓ વખારો (માંત્ર વખારો) મડી ગયેલી જોઈ)

કાછીયા—અરરર ! બાપરે આવો માલ તો કુતરાંએ ન ખાય
અમારે તો નથી જોઈતા શેઠ.

નરસીયા—(ગભરાઈને) પણ હવે શા બાવે રાખશો તે
કહેશોની ? મારે તો એ છેવટે કાઢી નાખવી છે.

કાછીયા—આ બધાના રૂપીઆ સો આપીએ, કેમ મોખ છે
નરસીયા—ના સવાસો આપો.

કાછીયા—અરે માનોની શેઠ નહિતો ઉપડામણના પૈસા બેસશે.

નરસીયા—વાર આપુ લાવો સો તો સો (રૂપીઆ લઈ
નરસીયા જાય છે. રસ્તે જતાં જતાં.)

નરસીયા—નખોદ જયરે તારું છપ્પનશાહ ? મારા ગરીબનું
ઘર માર્યું તેમાં તારા હાથમાં શું આવ્યું ? (વીચાર કરીને નહીં
નહીં પણ એમાં એનો શો વાંક ? રાંડ વીધાત્રીનો વાંક મારા કે
મેં નાહક તેની અદેખાઈ કરી. ભાઈ કોઈ અદેખાઈ ન કરતા, નહીં
તો ખાડો ખોદે તે પડે તેમ તમારી સ્થિતી થશે, એમ કહી રૂપીયાને
રડતો ઘેર જાય છે.)

સરવે પાત્રો—(મારા ભાગ્ય તણો નહીં પાર—એ રાગ.)

કોઈ ના કરે અદેખાઈ ચાર, નહીતો થાશે ભારી ખ્વારી ટેક.
જોયો તમે આ નજરે સૌએ, નરસીયાનો ખેલ;

બન મહી મહોકાણુ, થાય વાવડી ચસ્કેલ. કોઈ

છપ્પનશાહે છેતરપીંડી કરી કર્યો તો ખ્વાર;

એવો કોઈ માથાનો મળે તો, આપે દુઃખ અપાર. કોઈ

આર્થ જનોના હીતના માટે, હરીલાલ કહે સાચું.

ઉપરની શીખામણુ માનો, નહી તો ભાગ

